

Ex quo terdenis urbem redeuntibus annis
Afcianus clari condet cognominis Albam.

Duodecimo ab urbe milliario locatur. Sub
monte Albano, natura ipsa, tanquam muro tu-
tissimo munita. Habuisse videtur, ad numerum
porcellorum, xxx in ambitu turre. Respicit eo
Cassandra Lycophronis;

Κτίσθ' ἡ πόλιν ἐν τόποις βορείων
Ἰπὲρ Λατίνης Δαυνίης τ' ὠκισμένῃ,
Πύργους τεύχοντ' ἐξ ἀρβύλης γοναῖς
Συὺς κελαυνῆς, ὡς ἀπ' Ἰδαίων λόφων
Καὶ Δαρδανείαν, ἐκ τῶν νηυσὶν ὠσέει
Ἰσμεῖον θρησέειν ἐν τόποις καπνέων.

Res gestae.

Albam suam, unde nomen urbi, nominant omnes;
unus Lycophron Συὺς κελαυνῆς hic meminit. Con-
dita tantis opum & fortunae incrementis auxit,
ut xxx oppidorum Latinorum, inter quae ipsa
Roma, fuerit mater: & reges habuerit xv Eury-
leonem Afcianum, Silvium, Aeneam, Latinum, Albam,
Capetum, Capyn, Calpetum, Tiberinum, Agrippam, Alla-
dium, Aventinum, Procam, Amulium, Numitorem, Sil-
vius omnes ab secundo rege, qui in silvis natus
erat, cognominatos: qui quales fuerint quot-
que annos regnarint, prolixè tradit Halicar-
nassæus libro i. Sub his regibus, paucisque, qui
sequeuti, Dictatoribus, quum supra quadringen-
tos annos florisset Alba, tandem Senatus Ro-
mani Tullique Hostilii Romanorum regis de-
creto propter Metii Suffetii prodicionem, fuit
excisa, incolis Romam in Cælum montem mi-
grare iussis. Restauratam iterum ab Henrico III
Imperatore Augusto everterunt Romani anno
CIC C LXVIII, temporibus Alexandri III P.
M. Nunc plane desolata jacet, nisi quod Savel-
lum in angulo quodam castellum modicum ex
veteris urbis ruinis ædificatum putetur: unde
nobilis Romæ Savelliorum familia. Quanta certe
ejus olim fuerit magnificentia, moles loquuntur
& rudera. De urbis vitiisque Albanis Plinius libro
xiv natur. histor. Martialis & alii.

Savellum
Castellum.

Roboraria.

Haud procul Alba fuit Roboraria, cujus mentio
apud Antoninum, cui illa inter Pictas & ur-
bem.

Aricia
Colonia.
Municipi-
um.

Quis con-
siderit.
Vnde no-
men acce-
perit.
Distantia
ab urbe.

Incolæ.

Uterius in monticulo civitas est Aricia, quæ
Rizza vel la Riccia vulgo. Colonia est Romana. Eam
autem conditionem induit ex antiquo Municipi-
pio. quo statu ejus meminerunt Festus, Livius
lib. viii, & Vellejus lib. i. Conditam ab Archi-
logo Siculo tradit ex Cassio Hemina Solinus: deno-
minatam ab Aricia, Hippolyti conjuge, addunt
alii. xx M. P. ab urbe locat Horatii interpres:
CLX stadiis Strabo: CXX Dionysius Halicarnas-
sæus libro vi. Incolæ Aricini vocantur antiquis
scriptoribus. Dionysius libro iiii Turnum Her-
deonium Aricinum, virum militem & facundum,
nominat. De Aricinarum gestis Dionysius cum a-
libi, tum lib. vii, Livius libro xvi, & alii. No-
stra memoria parum frequentatur. Aricinam
brassicam, ut utilissimam, commendat Plinius li-
bro xix natur. histor. cap. vii. Martialis ejus-
dem agri porcos celebrat. Nemoralis Aricia co-
loniam.

gnominatur ab nemore ingenti, quod urbi vici-
num erat. In eo Vitellium Imperatorem liben-
ter versari solitum, notat libro xix Cornelius
Tacitus. Nemus hoc dicatum erat Dianæ: de
cujus inibi sacris, sacerdote, fano & aliis Stra-
bonem vide libro v. Servius ad illud Virgilii
vii Aeneid:

----- latet arbore opaca
aureus,

Licet in hoc ramo, inquit, qui de sacris Proserpina scri-
psisse dicuntur, quidam esse mysterium adfirment, publi-
ca tamen opinio hoc habet: Orestes post occisum regem
Thoantem in regione Taurica, cum sorore Iphigenia fugit,
& Diana simulacrum inde sublatum haud longe ab Ari-
cia collocavit. In hujus templo post mutatum ritum sacri-
ficiorum fuit arbor quædam de qua infringere ramum non
licebat. Dabatur autem fugitivis potestas, ut si quis exin-
de ramum potuisset auferre, monomachia cum fugitivo
ejus templi sacerdote dimicaret. Nam fugitivus illic erat
sacerdos, ad pristinae imaginem fugæ. Dimicandi autē da-
batur facultas, quasi ad pristini sacrificii reparationem, qui
δεσπότης ἱερέως Straboni, Sacerdos fugitivus Servio;
Latinis proprio vocabulo Rex Nemorensis diceba-
tur. Is Sacerdotii regnum tantisper obtinebat,
dum vertente anno fortior aliquis superveniens
eum pugna superaret: qualem Cæsar Caligula
ei, qui jam multos annos sacerdotio præfuerat,
submisit legitur apud Suetonium in ejus vita
cap. xxxv. Respicit eò Ovidius libro iiii Fast.

Regna tenent fortes manibus, pedibusque fugaces:
Et perit exemplo postmodo quisque suo.

Ultra Ariciam versus meridiem est Lanuvium. Lanuvium
um, cum Lavinio apud Græcos Latinosque scri-
ptores confundi solitum. Aliud enim Lavinium,
de quo in Latii littoralibus dixi; aliud Lanuvium
cujus hic instituitur delineatio. De utriusque
differentia consulendi Signonius in Livii librum
viii, Hermolaus Barbarus in Plinii librum iiii,
Vrsinus de familiis, ubi de Papia gente. Illud
certum, ubicunque mentio fiat Iunonis Sospitæ,
cum adscripto urbis nomine, semper Lanu-
vium esse ponendum.

Cur Ne-
moralis co-
gnomine-
tur.
Nemus A-
ricinum.

Rex Nemo-
rensis.

Lanuvium

Distantia
ab urbe.

Situs.

Templum
Iunonis So-
spitæ.

Municipi-
um.

Coloniam